

навчання, так як незважаючи на місцезнаходження особи, є можливість якісно здійснювати та проходити освітній процес.

Отож сучасні інформаційні технології та відповідне інформаційне забезпечення ними освітнього процесу дає змогу якісно та результативно підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Перелік використаних джерел

1. Багрій К. Л. Наочність у викладанні та її значення в навчальному процесі. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 260–268.
2. Доброскок І. Інформаційне забезпечення освітнього середовища майбутніх соціальних педагогів як засіб активізації й інтенсифікації управління навчальним процесом у ВНЗ. *Рідна школа*. 2012. №89. С. 37–41.
3. Кізима Т.О., Ребуха Л.З., Письменний В.В., Коваль С.Л. Методика викладання фінансової грамотності. За ред. д.е.н., професора Кізими Т.О., д.пед.н., доцента Ребухи Л.З.; 2 вид., перероб. і доп. Тернопіль: Економічна думка, 2020. 220 с.
4. Rebukha, L., Kizyma, T., & Pysmennyi, V. Значимість інтерактивних та практико-орієнтованих ігор у процесі викладання фінансової грамотності в закладах освіти. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2020. Vol. 8(4), pp. 38–51.

Ірина Сафонова

кандидат педагогічних наук, заступник директора
з навчально-виховної роботи,
Херсонська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №36
Херсонської міської ради

РОЗУМІННЯ СУТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК: ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Завдання учити дітей учитися в психології та педагогіці не нове. У розвитку системи навчання є минуле, сучасне і майбутнє. Оскільки освітні системи відкриті, то у своєму розвитку вони пов'язанні і залежні від середовища, його соціальних, економічних, інформаційних, культурних і інших характеристик. У наш час, час

інформаційного суспільства, підходи до розв'язання проблеми мають бути іншими. Це обумовлено і особистостями парадигми навчання:

– в центрі парадигми – особистість учня, його духовний розвиток, його система цінностей;

– ключове завдання – формування духовних і вольових якостей творчої особистості;

– навчальні заклади – школи, які вчать не думками, а думати.

Успіх розв'язання поставлених завдань залежить від сумісних зусиль педагогів та учнів, при підтримці з боку держави та батьків. Тому завдання педагогічних колективів – вивчити суть проблеми, шляхи її розв'язання, намітити основні аспекти її розвитку в умовах роботи кожного педагогічного колективу [2].

Мета статті – розглянути понятійний апарат загально навчальних інтелектуальних умінь та навичок та можливі шляхи їх формування.

У практиці роботи вітчизняної школи відомі три шляхи формування загально навчальних інтелектуальних умінь та навичок:

1) стихійний шлях (вивчають окремі навчальні дисципліни і не приділяють уваги цілеспрямованому формуванню інтелектуальних умінь і навичок);

2) опосередкований шлях (в процесі вивчення навчальних дисциплін учням пропонують спеціально складені завдання, спрямовані на формування окремих інтелектуальних умінь та навичок чи їх систем, але суть їх не розкривають);

3) прямий шлях (з учнями вивчають суть інтелектуальних прийомів, мету їх використання, застосовують спеціальні завдання на усвідомлення суті прийомів, а конкретний зміст навчального матеріалу засвоюється через застосування сформованих прийомів).

В умовах роботи сучасної школи, незалежно від її типу і специфіки, доцільним є опосередкований шлях формування інтелектуальних умінь та навичок. Тому важливо допомогти вчителю у складанні відповідних завдань. Це можливо при адекватному розумінні вживаної термінології, використання понятійного апарату тощо.

Так, говорячи про загально навчальні уміння, слід мати на увазі перш за все такі:

- 1) знайти причину будь-якого явища;
- 2) передбачити можливі наслідки певної події;
- 3) знайти шляхи розв'язання проблеми, шляхи досягнення бажаного (заданого) результату;
- 4) уміння порівнювати, класифікувати, виділяти головне та ін.;
- 5) знайти помилку чи неточність у міркуваннях і т.д.

Спинимося коротко на тлумаченні інтелектуальних умінь і навичок.

Інтелект – пізнання, розуміння, розум, здібність мислення, раціонального пізнання [4].

Розвиток інтелекту включає:

- розвиток розумових здібностей;
- забезпечення випускникам обсягу наукових знань на рівні світових стандартів;
- формування пізнавальних інтересів;
- раннє виявлення і розвиток індивідуальних творчих задатків і здібностей;
- орієнтація на позитивні життєві цінності, розуміння добра і зла, смислу життя [2, с.599].

У практиці навчання широко використовують уміння аналізувати. У літературі знаходимо таке тлумачення названих понять.

Аналіз – прийом мислення, при якому від наслідку переходять до причини, що породжують цей наслідок [1, с.46].

Синтез – прийом мислення, при якому від причини переходять до наслідку, породженого цією причиною [1, с.46].

Дослідження психологів показали, що аналіз і синтез виступають у різних формах процесу мислення:

- 1) аналіз типу «фільтр»;
- 2) аналіз через синтез.

У випадку аналізу типу фільтр, людина, що розв'язує задачу, діє безсистемно; хаотично, шукає способи розв'язання даної задачі, застосовуючи один спосіб за іншим і «відсіює» невиправдані спроби, Аналіз типу фільтрує корисним при розв'язуванні різних головоломок.

С.Л. Рубінштейн про аналіз через синтез писав так «...Це основна форма аналізу, основний нерв процесу мислення полягає у наступному; об'єкт в процесі мислення включається у все нові зв'язки і в силу цього виступає у все нових якостях, які фіксуються у нових поняттях і із об'єкта, таким чином, начебто вичерпується все новий зміст, об'єкт кожного разу мовби повертається іншою своєю стороною. В ньому виявляються все нові властивості» [3, с.88-89].

Аналіз через синтез є основою теоретичного мислення, яке ще називають науковим мисленням. Якщо емпіричному мисленню відповідає індуктивний шлях пізнання, то теоретичному – дедуктивний. При теоретичному мисленні проводять не елементарний аналіз, який дозволяє пізнати лише зовнішні зв'язки явищ, об'єктів, а поглиблений, спрямований внутрішніх суттєвих зв'язків і відношень розглядуваної системи об'єктів. Такий аналіз здійснюється через синтез. Іноді аналіз через синтез називають теоретичним аналізом.

Відомо, що загальне в природі, в суспільстві не існує самотійно без конкретного, окремого. Тому спільне, суттєве, що є закономірним в об'єктах, часто пізнається через визначення конкретного.

Ознайомлення вчителя з наведеним вище трактуванням понять допоможе розумінню значущих термінів, а в практичній діяльності – адекватному сприйняттю програмних вимог.

Виходячи з вище сказаного можна зробити висновок, що реалізація програмових вимог можлива при умові чіткого розуміння вчителем суті проблеми, знання її складових компонентів, шляхів і засобів поетапного формування.

Перелік використаних джерел

1. Леонтьев А.Н. Деятельность: Сознание. Личность. М. : Политиздат, 1977. 304 с.
2. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці. К. : Знання, 1989. 48 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб. : Питер, 1999. – 720 с.
4. Педагогическая энциклопедия. / Глав. ред. И. А. Каиров. в 4 т. – М. : Сов. энциклопедия, 1968. Т. 4. 912 с.